

NAPOLEÓN

EXPO

HST STATION
LUIK-GUILLEMINS

VAN 03.04.2021
TOT 09.01.2022

DE MYTHE
VOORBIJ

WWW.EUROPAEXPO.BE

Inhoud

"MIJN LEVEN LEEST ALS EEN ROMAN!"	3
EEN EILAND, HERINNERINGEN, EEN MYTHE... ..	3
VOOR DE BERUCHTE 14 JULI 1789	3
DE DOOD VAN EEN KONING.....	4
TRONEN VOOR ZIJN FAMILIE.....	4
EEN ECHTE INTELLECTUEEL	5
EEN NIEUWE MANIER VAN OORLOG VOEREN	6
HET BIVAK VAN DE KEIZER.....	6
STAPPEN, SLAPEN, ETEN.....	6
DE EERSTE OORLOGEN	7
DE EXPEDITIE NAAR EGYPTE.....	7
VAN BOULOGNE NAAR AUSTERLITZ.....	8
PRUISEN EN DE HAAT VAN DE FRANSEN.....	8
SPANJE: DE GROTE VERGISSING	8
RUSLAND EN ZIJN ONGELOFELIJKE WINTER.....	9
WATERLOO, HET SLOTAKKOORD	10
KEIZER MET DE WAARDEN VAN DE REVOLUTIE	10
DE HOFHOUDING	10
DE BESCHAVING VAN ALEXANDER DE GROTE.....	11
SPREKEN TOT DE OGEN EN DE VERBEELDING.....	11
HET BURGERLIJK WETBOEK.....	12
GODSDIENSTVRIJHEID EN ARRESTATIE VAN DE PAUS	12
CONTROVERSIEEL!.....	13
IN DE GEVANGENIS VAN DE TOUR DU TEMPLE	13
EEN RANSEL VAN 25 KILO.....	13
PIUS VII: TUSSEN RESPECT EN VASTBERADENHEID.....	14
HET BEELD VAN ONSTERFELIJKHEID.....	14
DE INVLOED VAN DE MENSENRECHTEN	14
MARIE WALEWSKA.....	15
ZELFS VOOR ZIJN MEEST BESCHEIDEN ONDERDANEN	15
HIJ WILDE zijn verblijf in Luik vereeuwigen.....	15
300.000 FRANSE FRANK VOOR DE MENSEN VAN AMERCCEUR	16
SLAVERNIJ.....	16

"MIJN LEVEN LEEST ALS EEN ROMAN!"

Napoleon, een kind uit Corsica. Een kind dat amper Frans sprak toen het negen jaar oud was, op zijn 30e heerste over Frankrijk en op zijn 35e zichzelf uitriep tot Keizer! Zijn macht zal zich over bijna heel Europa uitstrekken.

Napoleon Bonaparte leefde in twee eeuwen en droeg er in grote mate toe bij dat het nieuwe wezenlijk verschilde van het oude. Hij nam deel aan de strijd tegen het Ancien Régime.

Zijn oorlogen, die steeds dodelijker werden, veranderden uiteindelijk de kaart van Europa. Zijn politieke beleid, in de sporadische perioden van vrede, heeft de generaties na hem beïnvloed. Hij handelde voor het nageslacht. Vele auteurs, van Victor Hugo tot Balzac, hebben hem verheerlijkt. Zelfs de Engelsen, met Walter Scott, eerden hem. Later veroverde hij het witte doek met Abel Gances 'Napoléon', Bondachuks 'Oorlog en Vrede', een verfilming van het boek van Tolstoj, en tal van andere films ... In totaal een honderdtal. Jaarlijks worden in alle uithoeken van Europa veldslagen van Napoleon nagespeeld. Kortom, een uniek erfgoed dat ook ons leven nog beïnvloedt.

EEN EILAND, HERINNERINGEN, EEN MYTHE...

Tweehonderd jaar geleden eindigde het hier allemaal, op 5 mei 1821. Napoleon zal zes jaar doorbrengen op Sint-Helena, een regenachtig eiland ter grootte van Jersey, verdwaald in de oceaan tussen Afrika en Brazilië, 2000 km van de dichtstbijzijnde kust. Drie hoge officieren en een twintigtal vrijwilligers mochten hem vergezellen. Ze leidden er een leven als aan het hof, maar dan in het klein. 's Avonds werd er een groot diner gehouden, zoals in de Tuilerieën. De officieren droegen militaire kleding, de vrouwen droegen jurken met een décolleté. Er werd gedineerd bij het licht van kaarsen en kandelaars. Niet meer dan normaal, Napoleon was immers zeer veeleisend wat betreft het naleven van de etiquette.

De rest van de dagen zijn eentonig. De keizer leest veel. Er worden spelletjes gespeeld. Soms rijdt hij paard binnen het gebied waar hij mag komen. Hij leert Engels en gaat zelfs tuinieren. Maar de eerste paar jaar besteedde hij de meeste tijd aan het dicteren van zijn memoires: zijn 'Mémorial de Sainte-Hélène'. Deze tentoonstelling geeft u een unieke kijk op zijn leven.

VOOR DE BERUCHE 14 JULI 1789 ...

Sinds Lodewijk XIV hebben oorlogen de staat geruïneerd. Lodewijk XVI moet proberen om de staatsschuld weg te werken. De Fransen vrezen belastingverhogingen. De ministers van Financiën, Calonne en later Necker, opperen belastinggelijkheid. Edelen en geestelijken moesten hun privileges afstaan en met de derde stand belastingen betalen! Een dreun voor het Ancien Régime! De koning durft niet te beslissen.

Hij roept de Staten-Generaal samen, een buitengewone vergadering met vertegenwoordigers van de drie standen: de adel, de geestelijkheid en de derde stand, de meerderheid van de Fransen.

Op 5 mei 1789 opent de Staten-Generaal. De Parijzenaars zijn woedend: de slechte oogsten van 1788 hadden de prijzen van brood en voeding doen stijgen. In Versailles richten de vertegenwoordigers van de derde stand op 17 juni de Nationale Vergadering op. Een einde aan het koninklijke absolutisme en een nieuwe grondwet zijn haar eisen. De macht van de koning daalt. De revolutie begint. Op 14 juli 1789, de dag van de inname van de Bastille, denkt niemand aan een Frankrijk zonder koning. Napoleon Bonaparte, 19 jaar, wordt als jonge officier gestationeerd in Auxonne.

DE DOOD VAN EEN KONING

Op 6 oktober 1789 wordt Lodewijk XVI opgedragen om Versailles te verlaten. Hij moet tussen de Parijzenaars gaan wonen, in de Tuilerieën. Twee jaar later, op 20 juni 1791, probeert hij Frankrijk in het geheim te verlaten. Hij voelt zich niet veilig. 's Nachts wordt hij gearresteerd in Varennes, op 60 km van de Belgische grens. De koningin, Marie-Antoinette, is ... een Oostenrijkse. De koning wordt naar de Tuilerieën gebracht.

Op 20 april 1792 verklaart Frankrijk de oorlog aan Oostenrijk.

Op 28 juli steekt het Manifest van de hertog van Brunswijk, het hoofd van het Oostenrijks-Pruisische leger, het vuur aan het lont. Hij belooft de stad Parijs "een militaire executie" als "de Parijzenaars zich niet onmiddellijk en onvoorwaardelijk aan hun koning onderwerpen".

Uiteindelijk reageert het volk op dit ultimatum en beslist het over het lot van de koning. Op 10 augustus 1792 valt het de Tuilerieën binnen. Lodewijk XVI wordt gearresteerd, berecht en guillotineerd op 21 januari 1793. Marie-Antoinette wordt tien maanden later, op 16 oktober, gearresteerd.

TRONEN VOOR ZIJN FAMILIE

Op 26 mei 1805, vijf maanden nadat hij tot keizer was gekroond, wordt Napoleon in Milaan tot koning van Italië gekroond. Italië, tot aan Rome, wordt bij de Franse staat ingelijfd. Vanaf 1809 wordt de regio Rome een departement. De keizer centraliseert de macht om een groeiende staat te kunnen besturen. Hij is persoonlijk betrokken bij de werking. Hij benoemt ministers, prefecten en zelfs burgemeesters van grote steden. Hij heerst daarnaast over Europa, dat een fragiel geheel blijft. Soms moet hij steunen op bondgenoten waarvan de loyaliteit wispelturig is. Om alles te controleren, doet hij een beroep op zijn familie en plaatst hij zijn pionnen op strategische plaatsen. Zijn broer Jozef in Spanje; Lodewijk in Holland; Hiëronymus in Westfalen, midden in de Duitse staten; Murat - de echtgenoot van zijn zuster Caroline - in Napels ... Napoleon maakt koningen van zijn broers en schoonbroers. Hij brengt ook koningen in de familie wanneer Eugène de Beauharnais, zoon van keizerin Joséphine, trouwt met de dochter van de koning van Beieren. Door later in zijn leven te trouwen met Marie-Louise wordt Napoleons vijand, de keizer van Oostenrijk, plots zijn schoonvader.

ouders

Carlo Maria Buonaparte (1746 - 1785) Vader. Advocaat.

Letizia Ramolino (1750 - 1836) Moeder.

BROERS EN ZUSSEN

Giuseppe (Jozef) (1768 - 1844) Oudere broer. Afgevaardigde van het Directoire. Koning van Napels (1806-1808). Koning van Spanje (1808-1813).

Luciano (Lucien) (1775-1840) Broer. Afgevaardigde in 1798. Voorzitter van de Raad van Vijfhonderd op de dag van de staatsgreep van 18 Brumaire. Geschil met zijn broer. Uitgesloten voor de opvolging.

Maria Anna (Elisa) (1777-1820) Zus. Prinses van Lucca en Piombino (1805-1814), Groothertogin van Toscane (1809-1814).

Louis (Lodewijk) (1778-1846) Broer. Koning van Holland (1806-1810).

Paoletta (Pauline) (1780 - 1825) Zus. Vrouw van Generaal Leclerc, daarna vrouw van prins Borghese. Hertogin van Guastalla (1806) en prinses van Sulmona (1803-1825).

Maria Annonciata (Caroline) (1782 - 1839) Zus. Vrouw van Joachim Murat. Groothertogin van Berg (1806-1808). Koningin van Napels (1808-1815).

Jérôme (1784-1860) Broer. Koning van Westfalen (1807-1813). Voorzitter van de Senaat in 1852 onder Napoleon III.

VROUWEN EN KINDEREN

Marie-Josèphe-Rose Tascher de la Pagerie, weduwe van Beauharnais, genaamd Joséphine (1763-1814) Eerste echtgenote. Keizerin (1804 - 1809).

Eugène de Beauharnais (1781 - 1824) Zoon van keizerin Joséphine. Onderkoning van Italië (1805-1814)

Hortense de Beauharnais (1783 - 1837) Dochter van keizerin Josephine. Koningin van Holland (1806-1810).

Marie-Louise van Oostenrijk (1791 - 1847) Tweede vrouw. Keizerin (1810 - 1814). Hertogin van Parma (1814 - 1847).

Napoleon II (1811 - 1832) Zoon. Koning van Rome (1811 - 1814). Prins van Parma (1814). Keizer van de Fransen (22 juni - 7 juli 1815) Hertog van Reichstadt (1815 - 1832).

EEN ECHE INTELECTUEEL

Als we alleen maar praten over de genialiteit van Napoleon, vergeten we de mens. Mensen die hem kenden of bij hem aan tafel zaten, omschreven hem als een man met een enorme cultuur. Hij was gefascineerd door de wetenschap en briljant in de wiskunde. Hij blonk niet voor niets uit in de artillerie. In zijn jeugd had hij ook literaire ambities. Daarnaast had hij een groot gevoel voor humor en zijn krijgshaftige taal was soms gekruid met harde woorden. Napoleon was zeker en vast een echte intellectueel.

Goethe, de grote Duitse dichter, heeft dit zelf mogen ervaren. Napoleon vertelde hem dat hij 'Werther' zeven keer gelezen had. Er volgde een levendig gesprek, met zelfs enkele sympathieke verwijten. Napoleon kende zijn onderwerp.

Napoleon las veel en onthield alles. Hij had een fotografisch geheugen. Ook gezichten kon hij goed onthouden. Hij kon een soldaat herkennen wanneer hij zijn troepen schouwde.

Toch had zijn geheugen twee gebreken. De keizer vervormde namen en was de koning van de vergissing. Voor hem veranderde een hoogtepunt in een droogtepunt of een lijfrente in een verblijfsrente. Hij verwarde verassing met verrassing. Frans was niet echt zijn moedertaal ...

EEN NIEUWE MANIER VAN OORLOG VOEREN

Napoleon heeft geen nieuwe manier van oorlog voeren uitgevonden. Dat deden de troepen van de Revolutie. Doel: de vijand steeds verrassen. Napoleon slaagde zoals niemand voor hem. Verrassing was zijn sterke punt. Hij kwam van waar je hem niet verwachtte, zoals in Marengo. Hij bedacht valstrikken, zoals in Austerlitz.

Snelheid van uitvoering was ontzettend belangrijk. Iemand schreef dat hij gevechten won met de benen van zijn soldaten. Hij kon alles van zijn mannen vragen, zelfs het onmogelijke.

Hij trok snel in de aanval en buitte overwinningen uit door de vluchtende troepen te achtervolgen. Hij hakte ze in de pan, zodat ze zich niet konden hergroeperen.

Hij wist hoe hij zijn mensen moest motiveren en toespreken. Zijn tirade aan het begin van de Italiaanse campagne: "Onze winkels zijn leeg! Die van de vijand zijn overvol! Het is aan jullie om ze te veroveren! Jullie willen het! Jullie kunnen het!" Napoleon wou oprukken naar Wenen door de Oostenrijkers in Noord-Italië aan te vallen. Hij heeft de 'oorlog in de hoofdsteden' uitgevonden. Voor hem werd oorlog gevoerd om de grenzen te beschermen. Napoleon viel Wenen, Berlijn, Warschau en Moskou binnen.

HET BIVAK VAN DE KEIZER

De keizer kon over vier tenten beschikken: één om in te slapen, één om als bureau te gebruiken, één voor militaire kaarten en de laatste voor het personeel. Hij gebruikte ze allemaal, maar niet erg vaak. Uit praktische overwegingen en om tijd te winnen, overnachtte Napoleon liever in een van de huizen waaruit de bewoners gevluht waren als de vijand naderde. Het kon een woning zijn, een kasteel of, zoals in Waterloo, de ... hoeve 'Le Caillou'.

Zijn hooggeplaatste officieren zijn altijd bij hem in de buurt. U ziet er vier van hen op de achtergrond: Ney, Davout, Murat en, in de keuken van de boerderij, Duroc. Daarnaast zijn er ook de adjudanten die een militaire functie hadden. Tijdens de strijd vormen ze de verbinding tussen het opperste bevel en de generaal.

Laten we de mameluk niet vergeten! Napoleon bracht een echte mee van zijn veldtocht in Egypte. Het was een exotische figuur, kleurrijk en spectaculair. In het paleis vertoefde hij tussen de lakeien en de kamerdienaars. Tijdens de campagne, was hij echter minder aanwezig. Pracht en praal was op het slagveld namelijk ver te zoeken.

STAPPEN, SLAPEN, ETEN

Waar laat je 120.000 man elke nacht slapen? Buiten! Het erf van een boerderij is een paradijs om te slapen. Vooral als er stro is. Als het regent, aarzelen mijn mannen niet om een deur of een stuk dak af

te breken om een tijdelijke schuilplaats te maken. Lukt dat niet, dan slapen ze onder de sterren, regen of niet. Na dertig of veertig kilometer stappen zijn ze zo moe dat ze als een blok in slaap vallen.

Een soldaat maakt zich vooral zorgen over zijn eten. Zijn rantsoen voor drie dagen was er snel door. Het Franse legerreglement verbood plunderen en roven, ook al knepen de officieren vaak een oogje dicht.

Achter het legerkorps marcheerden de 'vivandières' en 'cantinières', burgers die de solden in de oorlog volgden. Onderweg hadden de mannen elk uur een 'pause-pipe'. Een pauze van tien minuten, de tijd om een pijp te roken. Iets wat in die tijd vaak gedaan werd. De 'vivandières' en 'cantinières' gebruikten de pauzes om voeding, drank en andere levensbenodigdheden aan de soldaten te verkopen.

DE EERSTE OORLOGEN

Eerste Coalitieoorlog: 1792-1797

Aan het begin van de Revolutie wilde Europa zich niet in de Franse politiek mengen. Oostenrijk was de uitzondering. De koningin van Frankrijk, Marie-Antoinette, is de zus van keizer Jozef II van Oostenrijk die in 1790 overleed. Haar broer Leopold volgt hem op. De broer van de Franse koning, de toekomstige Lodewijk XVIII, vraagt Leopold om hulp. Leopold rekt tijd en sterft op 1 maart 1792.

Zijn zoon Francis bestijgt de troon op 24-jarige leeftijd. Hij is een fervent tegenstander van de Franse Revolutie. Op 20 april wordt de oorlog verklaard. De Fransen willen de Oostenrijkers uit het huidige België verdrijven. Dat gebeurt in 1794.

Na de executie van Lodewijk XVI is Frankrijk in oorlog met Rusland, Spanje en Engeland. De Engelsen steunen de opstand van de royalisten in Bretagne en Vendée en bezetten de havenstad Toulon. Kapitein Bonaparte verdrijft hen.

Hij wordt meteen tot generaal verheven en slaat op 5 oktober 1795 in Parijs een opstand van 25.000 royalisten neer. Het Directoire geeft hem de leiding over het Italiaanse leger. Met overwinningen in Montenotte, Lodi, Arcole, Rivoli en Mantua verslaat hij in 1796 en 1797 de Oostenrijkers.

DE EXPEDITIE NAAR EGYPTE

Tweede Coalitieoorlog: 1798 - 1802

Oostenrijk ondertekent in Campo Formio een vredesverdrag met Frankrijk. Engeland niet. Door hun onoverwinnelijke vloot kunnen de Engelsen verschillende kolonies van Frankrijk afnemen. Het Directoire reageert met een initiatief dat Napoleon later zou inspireren: een handelsblokkade. Als Bonaparte in mei 1798 naar Egypte vertrekt, wil hij er de Engelse handelsroutes blokkeren. Een vloot van 200 schepen met 35.000 soldaten vertrekt. Door zijn passie voor wetenschap gaan ook 167 ingenieurs, kunstenaars en wetenschappers mee.

De Egyptische campagne wordt een flop. Ze wakkert vooral het anti-Franse gevoel aan. Het Ottomaanse Rijk, bedreigd door de Fransen, tekent een verdrag met Rusland. De Oostenrijkers, geholpen door de Russen, heroveren Milaan en Noord-Italië. Bonaparte keert op 22 augustus 1799

terug naar Frankrijk. Hij wordt benoemd tot consul na de staatsgreep van 18 brumaire (9 november) en tot eerste consul op 1 januari 1800. Op 14 juni trekt hij ten oorlog en leidt hij de Franse troepen over de Alpen naar Milaan en een zege bij Marengo. Europa spreekt over vrede en Engeland ondertekent het Verdrag van Amiens in 1802.

VAN BOULOGNE NAAR AUSTERLITZ

Derde Coalitieoorlog: 1805

De vrede van Amiens houdt maar veertien maanden stand. Napoleon heeft de gehate neiging om allianties te smeden die alleen Frankrijk ten goede komen: "Frankrijk eerst!" Ondanks de vrede verwijten de Engelsen hem dat hij hun economie verstikt. Ze hadden beloofd het eiland Malta te verlaten maar als vergelding doen ze dat niet. Napoleon eist het! De Engelsen zeggen dat er geen vrede zal zijn zolang Frankrijk de plak zwaait in Holland en Antwerpen, "een geladen pistool gericht op het hart van Engeland!".

Napoleon overweegt het Kanaal over te steken. In 1805 installeert hij een kamp in Boulogne. Engeland roept de hulp in van Oostenrijk, dat aanvankelijk aarzelt. De oprichting van het Koninkrijk Italië, waarbij Napoleon op 26 mei 1805 in Milaan wordt gekroond, is de druppel. Oostenrijk gaat ten oorlog. Rusland volgt snel. 1805 wordt het jaar van Ulm en Austerlitz. Maar ook van Trafalgar, met de vernietiging van de Franse vloot. Als Napoleon Engeland niet op het slagveld kan raken, probeert hij het door de landen van het continent te verbieden om handel te drijven met zijn vijand. En dat gebeurt, vanaf 1806, met het continentaal stelsel.

PRUISEN EN DE HAAT VAN DE FRANSEN

Vierde Coalitieoorlog: 1806 - 1807

Sinds de 10e eeuw is Duitsland verdeeld in staten die tot het Heilige Roomse Rijk der Duitse Natie behoren. Napoleon maakt hier in 1806 een einde aan. Op 12 juli verenigt hij zestien van de staten in de Rijnbond die door Frankrijk wordt beschermd en gecontroleerd. Pruisen, dat tot dan toe neutraal is geweest, reageert en trekt ten oorlog.

Frankrijk en Pruisen hadden nochtans een alliantie gesloten. Frederik Willem III moest afrekenen met een vijandige publieke opinie. De anti-Franse partij had militanten onder het volk, in het leger, waar maarschalk Blücher zowel de royalisten als de Bonapartisten haatte, en zelfs aan de top van de staat, bij koningin Louise.

De gevolgen van deze Pruisische interventie: een debacle in Jena op 14 oktober 1806 en een nederlaag in 1807, aan de zijde van de Russen, in Eylau en Friedland. Het Pruisische leger verschijnt pas weer op het slagveld na de Russische veldtocht van Napoleon. In juli 1807 ondertekent tsaar Alexander een vredesverdrag met Frankrijk op een vlot in het midden van de rivier de Niemen bij de stad Tilsit. Verrassing! De twee keizers vleien elkaar. Ze praten zelfs over vriendschap.

SPANJE: DE GROTE VERGISSING

Vijfde Coalitieoorlog: 1809

Praat in Spanje nooit over Napoleon! Napoleon was ervan overtuigd dat hij de Spanjaarden de voordelen van de revolutie en de liberale constitutionele instellingen bracht, iets waar hij ook voor de rest van Europa van droomde. In Italië werd hij onthaald als een bevrijder. In Spanje niet.

Wanneer hij Karel IV en diens erfgenaam, Ferdinand VII, verjaagd en zijn broer Jozef op de troon zet, is het volk woest. De keizer houdt voet bij stuk. De Britten kunnen in Spanje namelijk het continentaal stelsel doorbreken en het Iberische schiereiland als doorsteek naar Frankrijk gebruiken.

Dat gebeurt ook! Het Spaanse volk reageert met een guerillaoorlog tegen de afzetting van de koning. De tegenslagen van Frankrijk verspreiden zich als een lopend vuurtje in Europa.

Oostenrijk zint op wraak. Een leger van 80.000 man rukt op naar Rastibonne. De Fransen dringen het terug en Napoleon verslaat de Oostenrijkers bij Wagram op 5 en 6 juli 1809. Op 13 mei had hij Wenen al ingenomen.

Terwijl Napoleon in Oostenrijk vecht, verslaat generaal Wellesley de Fransen in Portugal. In 1812 neemt hij Madrid in. Op 10 april 1814 verslaat hij de Fransen bij Toulouse en hoort hij dat Napoleon is afgetreden.

RUSLAND EN ZIJN ONGELOFELIJKE WINTER

Zesde Coalitieoorlog: 1812 - 1814

In Tilsit wordt Rusland in het continentaal stelsel opgenomen. Steeds weer: "Frankrijk eerst!". De handelsbalans bevoordeelt duidelijk Parijs. In 1810 reageert de tsaar met een belasting op Franse producten en een versoepeling van het continentaal stelsel. Napoleon weigert. Oorlog is onvermijdelijk.

In 1812 begint de veldtocht naar Rusland. De vijand trekt zich terug. De Russische boeren steken hun land in brand. Na de slag aan de Moskva trekken de Fransen Moskou binnen ... in een vuurzee!

Het is echter de Russische winter die het 'Grande Armée' overwint, met het verlies van 390.000 man. In oktober 1813 verliest Napoleon de Volkerenslag bij Leipzig van de coalitielegers van Rusland, Pruisen en Oostenrijk. Een slag met een half miljoen soldaten, de grootste in de geschiedenis, voor de WOI.

In januari 1814 trekken twee legers via twee verschillende routes naar Parijs. De Pruisen van Blücher volgen de Marne, de Oostenrijkers volgen de Seine. Napoleon moet zigzaggen tussen de legers en kan niet verhinderen dat het coalitieleger Parijs binnendringt. Op 6 april tekent hij zijn troonsafstand in Fontainebleau.

WATERLOO, HET SLOTAKKOORD

Zevende coalitieoorlog: 1815

In 1814 is Lodewijk XVIII koning van Frankrijk. Napoleon was niet meer dan de heerser over het kleine eiland Elba, gelegen tussen Italië en Corsica. Napoleon verneemt dat zijn soldaten ontveerden zijn: "Het leger wil mij!". Hij ontsnapt en treedt op 1 maart 1815 met 1100 man aan land in Golfe-Juan. De troepen die hem moeten arresteren, sluiten zich bij hem aan. Op 20 maart krijgt hij, zonder bloedvergieten, een staande ovatie in de Tuilerieën.

De Honderd Dagen – in werkelijkheid slechts 95 – beginnen. De Pruisen trekken door België, langs de Maas en de Samber. Wellingtons troepen bezetten Brabant en Brussel.

Napoleon wil vermijden dat ze samenkomen. Via Charleroi glipt hij tussen de twee legers door en verslaat hij de Pruisen op 16 juni bij Ligny. De Britten trekken zich na de Slag bij Quatre-Bras terug in Brussel.

Napoleon achtervolgt de Britten die zich bij Waterloo opstellen. Op 18 juni is de strijd nog onbeslist. De onverwachte komst van het Pruisische leger geeft de doorslag. Maarschalk Blucher had niet al zijn legers naar Ligny gestuurd. Hij marcheert naar Waterloo via een weg die parallel loopt met de weg die Wellington had genomen. Napoleon is verslagen!

KEIZER MET DE WAARDEN VAN DE REVOLUTIE

Waarom keizer? Na de moordaanslag in de Rue Sainte-Nicaise in 1800 en andere verijdelde complotten, ontstaat het idee om een erfelijke macht te installeren. Officieel is Napoleon keizer vanaf 18 mei 1804. Hij wil echter een officiële kroning, gezegend door de paus, om zijn populariteit in heel Frankrijk te vergroten en indruk te maken op de buitenlandse hoven. De plechtigheid vindt plaats op 2 december 1804 in de Notre-Dame van Parijs.

Paus Pius VII omhelst hem en roept "*Vivat Imperator in aeternum*", alvorens de keizer en keizerin te zegenen. Maar de paus krijgt niet de grote eer om de kroon op te zetten. Die is voor Napoleon zelf. Nadien zet hij de kroon van de keizerin op het hoofd van een knielende Joséphine. Aan het einde van de religieuze plechtigheid en de kroning stapt de keizer door de kathedraal. Hij gaat aan de andere kant op een troon zitten en legt de eed af om "uitsluitend te regeren in het belang, het geluk en de glorie van het Franse volk". Ten dienste van het volk en niet de meester van Frankrijk! Met die woorden onderscheidt hij zich van de macht van de koningen van weleer en bouwt hij verder op de waarden van de Revolutie.

DE HOFHOUDING

Keizer zijn is niet langer eerste consul zijn. Napoleon is de evenknie van de grote koningen van Europa. Met hem herwinnen het hofleven en de pracht en praal hun glorie. In 1812 had de hofhouding, van Caulaincourt, de opperstalmeester, tot Constant en Marchand, de lijfknechten, 3384 mensen in dienst, onder wie 164 officieren.

Er waren zes hoogwaardigheidsbekleders: de grootmaarschalk van het Paleis zorgde voor de beveiliging en de bevoorrading; de opperstalmeester organiseerde de verplaatsingen van de keizer; de grootaalmoezenier zorgde voor de zielen; de grootmeester van de jacht beval de jacht; de ceremoniemeester en de grootkamerheer stonden de keizer rechtstreeks bij.

Personeel met pruiken en sierlijke kleren verzorgde de gewone diensten.

De tafel was steeds gevuld met gerechten en levensmiddelen van grote luxe. Het verguld zilveren vaatwerk woog alleen al bijna een ton, met onder meer een 746-delig servies dat voor de kroning werd aangeboden door het Parijse stadhuis. Gasten konden ook vol bewondering staren naar fijn gedecoreerd porselein, edelsmeedwerk, kostbaar meubilair, speelzalen, toiletbenodigdheden en zelfs toiletstoelen, gemaakt van notenhout met een met rode marokijn overtrokken zitting.

DE BESCHAVING VAN ALEXANDER DE GROTE

Zoals Gustave Flaubert zei: "De fauteuils, de consoles, de tafels, al het meubilair, in Empirestijl, hadden iets indrukwekkends en diplomatisch. Je voelde je heel ver weg van de menigte en meer afgescheiden dan in een fort". De pracht en praal van massief hout en mahoniehout creëerde die indruk.

Het meubilair in Empirestijl is, net als de decoratie, een 'terugkeer naar Egypte' en, meer in het algemeen, de oudheid. Vaak Grieks, soms Romeins. Alexander de Grote en Julius Caesar waren de voorbeelden van de soldaat-keizer.

Nergens is de verwijzing naar de oudheid duidelijker dan in de architecturale verwezenlijkingen van zijn tijd. Napoleon wijdde de Madeleine in, met de bedoeling er een tempel ter ere van de Grande Armée van te maken. De werken werden pas in 1840 afgerond. Lodewijk XVIII had er intussen een kerk van gemaakt.

Napoleon schonk Parijs ook twee Arcs de Triomphe: de alom bekende Arc de Triomphe, die na zijn dood werd voltooid, en die van de Carrousel, die destijds tegenover de ingang van het Tuilerieën paleis stond en nog steeds bestaat.

Napoleon hield ook van luxe: zijn Frankrijk is het land van de grote wijnen, champagne, mode ...

SPREKEN TOT DE OGEN EN DE VERBEELDING

De legende van Napoleon werd gesmeed door de schrijvers van de 19e eeuw. Volgens hen hechtte hij een enorm belang aan het beeld dat gecreëerd werd. Dat talent ging hand in hand met een uitzonderlijk charisma. Hij was pas 26 jaar oud toen hij aan het hoofd kwam van het Italiaanse leger en oudere en meer ervaren officieren. Augereau, toen 38 jaar oud, was gewoon overweldigd. Napoleon wist hoe hij tegen zijn mannen moest spreken. Glorie was het resultaat, in stand gehouden door de kranten die zijn heldendaden versloegen.

Zijn buitengewone populariteit, die hij verwierf door zijn overwinningen in Italië en zijn odyssee in Egypte, bracht hem aan de macht. Eenmaal op de troon wou hij die glorie in stand houden.

Volgens sommigen draaide alles om het beeld. Schilders, beeldhouwers en miniaturisten moesten zijn portret overal tonen. Niet voor persoonlijk plezier of om zijn ego te strelen, maar vooral om de stabiliteit van zijn bewind te garanderen. Hoewel hij het werk van de kunstenaars controleerde, hechtte hij minder belang aan de fysieke gelijkenis dan aan de houdingen en de verhevenheid die zijn figuur moest uitstralen.

HET BURGERLIJK WETBOEK

Napoleon is de grondlegger van een werk dat Frankrijk – en in zekere zin ook België – geërfd heeft: het Burgerlijk Wetboek uit 1804! Vrijheid van personen, gelijkheid voor de wet, vrijheid van werk ... zelfs in België is nog een groot deel van de Code Napoléon van kracht.

Bonaparte introduceert de openbaar ambtenaar. Vroeger was het namelijk gebruikelijk dat mensen hun positie kochten.

De Franse Assemblée Nationale van 1790 had de departementen in het leven geroepen. De eerste consul schakelt de prefecten in voor economische missies en demografisch onderzoek. Napoleon vraagt hen om wegen aan te leggen en de handel, hygiëne en veiligheid te verbeteren. Hij laat eveneens kanalen aanleggen.

Napoleon creëerde eveneens de Senaat, net als de middelbare scholen, hogescholen en moderne universiteiten.

Hij herwerkt het belastingstelsel om de financiën van de staat op orde te krijgen. Om de economie nieuw leven in te blazen, richt hij de Centrale Bank van Frankrijk op. De bank verstrekt grote leningen aan ondernemingen in moeilijkheden. Hij opent ook de Parijse Kamer van Koophandel en vervolgens de Rekenkamer.

Napoleon stimuleert ook onderzoek. Zo wordt vanaf 1812 bietsuiker geproduceerd. In een ander gebied wordt reeds in 1800 een centrale vaccincommissie opgericht. De eerste inentingen dateren uit het Consulaat.

GODSDIENSTVRIJHEID EN ARRESTATIE VAN DE PAUS

Napoleon deed afstand van de republikeinse kalender en suste de religieuze conflicten door de godsdienstvrijheid te installeren, voor katholieken, protestanten en joden. De Revolutie wou godsdienstvrijheid voor elke burger. De geestelijkheid werd verboden zich met openbare aangelegenheden te bemoeien. De bezittingen van de kerk zouden voortaan nationaal bezit zijn.

De uitwassen van de ontkerstening begonnen in 1793, met de val van de koning. In 1801 had de eerste consul echter de ambitie om Frankrijk religieuze vrede te bieden. Om de Franse katholieken met het nieuwe regime te verzoenen en de katholieke hoven van Europa te paaien, sloot hij een concordaat met de Heilige Stoel, op voorwaarde dat de beginselen van de Revolutie de basis vormen. Bisschoppen en aartsbisschoppen zouden door de regering worden gekozen, maar door de paus worden ingewijd. De staat ontfermde zich over de priesters.

Napoleons relatie met paus Pius VII was ingewikkeld. Omdat de paus zich niet wil aansluiten bij het continentaal stelsel laat Napoleon hem arresteren. In 1812 wordt hij overgebracht naar Fontainebleau. Hier wordt hij negentien maanden gevangengehouden.

CONTROVERSIEEL!

Vandaag zaait Napoleons persoonlijkheid verdeling. Sommigen zien hem als de vernieuwer die de grondbeginselen van de Revolutie tot bloei bracht en het moderne Frankrijk inluidde. Anderen herinneren zich alleen de oorlogen, de inlijvingen en de koppigheid van een stompzinnige leider tot in de kleinste toegeving. Twee kwesties blijven controversieel. Ten eerste, hoe zit het met de persvrijheid? Journalisten en schrijvers stonden in die periode onder grote druk. Ten tweede was er de terugkeer van de slavernij in de Franse koloniën. De Conventie had de slavernij in 1794 afgeschaft, maar onder druk van zakenlieden voerde de eerste consul deze in 1802 weer in.

In Engeland, vreemd genoeg, wordt Napoleon verheerlijkt. Waarschijnlijk omdat de Britten trots zijn om te wonen in het land dat de prestigieuze generaal versloeg. In Italië wordt hij gerespecteerd. In Spanje haten ze hem.

Dit buitengewone lot inspireerde vele auteurs. Naast Russische, Engelse en Amerikaanse werken zijn er meer dan 80.000 boeken aan hem gewijd. Sinds zijn dood, dit jaar al 200 jaar geleden, is er meer dan één boek per dag over hem verschenen om de mythe alleen maar groter te maken.

IN DE GEVANGENIS VAN DE TOUR DU TEMPLE

Op 13 augustus 1792 werd de koninklijke familie overgebracht naar de gevangenis van de Tour du Temple, een grauwe plek waar ze toch een zeker comfort genoot. In de aanloop naar het proces werden de koningin en de kinderen van de koning gescheiden. Sommige royalisten probeerden tevergeefs om Marie-Antoinette te laten ontsnappen. De koningin, ondertussen 'weduwe Capet' genoemd, werd vervolgens van haar kinderen gescheiden en vanaf 2 augustus 1793 in de Conciergerie vastgehouden.

Daar woont ze alleen, in een donkere kamer, met een veldbed, een deken, twee stoelen en een wastafel. Ze mag geen bezoek ontvangen. Enkel haar hondje was bij haar. Af en toe kreeg ze dingen om te lezen.

De achtjarige troonopvolger wordt toevertrouwd aan een schoenmaker, Antoine Simon. In januari 1794 wordt hij opgesloten in een kerker waar hij helemaal alleen is. Lodewijk XVII sterft aan tuberculose op 8 juni 1795. Hij is dan 10 jaar oud.

EEN RANSEL VAN 25 KILO

De ransel was voor soldaten even onafscheidelijk als hun geweer. De mannen droegen deze rugzak langs de eindeloze wegen en zelfs tijdens de strijd. De voorgeschreven Franse ransel woog 25 kilo. Er zaten drie hemden in, twee paar kousen en twee paar schoenen. Verder was de zak gevuld met drie zakdoeken, een kam, een gesel, kledingborstels, schoenen en koperwerk.

Een kleine bidon, een opbergtasje, een kurkentrekker en een verslagboekje waren er ook in te vinden. De zak diende ook om brood, vlees, groenten en brandewijn in te bewaren. De mannen noemden het hun buit omdat ze er ook hun plunderwaren in opborgen. Om de zak minder zwaar te maken, gooiden velen de minst gebruikte dingen weg. Meestal was dat eerst het ondergoed van hun uitrusting, dat was immers het zwaarst.

PIUS VII: TUSSEN RESPECT EN VASTBERADENHEID

De Franse Revolutie schudde de kerk tot op het hoogste niveau door elkaar. Bij de dood van Paus Pius VI werd het conclaaf in Venetië gehouden omdat Rome door de Fransen bezet was. De eerste consul erkent Paus Pius VII en geeft de staten van de kerk aan hem terug. Beter nog, Bonaparte stelt voor om Frankrijk en het katholieke geloof met elkaar te verzoenen. Dat leidt, in 1801, tot het Concordaat. In 1804, op 62-jarige leeftijd, stemt Pius VII ermee in naar Parijs te komen om de kroning van de keizer in te zegenen. De paus weigert echter wel om zich aan te sluiten bij het continentaal stelsel. In 1809 laat Napoleon hem arresteren en worden de pauselijke staten bij het keizerrijk gevoegd. Pius VII wordt vastgehouden in Florence, Grenoble, Savona en, van 1812 tot januari 1814, in Fontainebleau. Bezoekers van het kasteel kunnen de slaapkamer van de paus nog steeds zien. Na Waterloo beschermt Pius VII de moeder van de keizer, Letizia, en Lucien, zijn broer.

HET BEELD VAN ONSTERFELIJKHEID

Het beeld van de keizer heeft geen gezicht nodig. De beroemde hand in het vest ... Dat kan alleen maar Napoleon zijn! Toch heeft hij de pose niet uitgevonden. Het was gemeengoed in zijn tijd. Vóór hem zagen we de pose al bij George Washington, La Fayette, Mozart en vele anderen. Bovendien zijn er op de schilderijen die tijdens zijn leven gemaakt werden maar weinig "handen in het vest" te zien. De pose is meestal te vinden op standbeelden en schilderijen die na zijn dood zijn gemaakt.

Niet alleen de hand in het vest zijn kenmerkend voor Napoleon. De grijze geklede jas en de tweekantige steek ... ook dat is Napoleon. Voor een reclamespotje met de titel 'De mars van de keizer' trekken tientallen Napoleons door de sneeuw als een groep pinguïns ... keizerpinguïns! Het beeld van de onsterfelijkheid van Napoleon heeft zelfs onze reclamespots beïnvloed. Een bebaarde Napoleon verstoopt zich voor zijn generaals om een hamburger naar binnen te spelen. In een tekenfilm steekt hij al zijn energie in een bekend drankje. De keizer is overal ...

DE INVLOED VAN DE MENSENRECHTEN

Mensenrechten! De rechten van ons allemaal ... en een revolutionair begrip aan het einde van het koninklijke absolutisme! In augustus 1789 was de jonge Bonaparte enthousiast over de Verklaring van de rechten van de mens en de burger.

Het heeft ongetwijfeld invloed gehad op zijn werk. Nadat hij eerste consul was geworden, besloot hij om zijn energie te stoppen in het opstellen van het Burgerlijk Wetboek voor de

Fransen. Het werd op 21 maart 1804 gepresenteerd. Het wetboek was gebaseerd op de beginselen van vrijheid en gelijkheid: dezelfde wet voor iedereen en overal in Frankrijk. De samenleving moet seculier zijn en iedereen heeft het recht om de godsdienst van zijn of haar keuze te belijden. Het wetboek bekrachtigt het eigendomsrecht, dat de tekst van 1789 al als 'onschendbaar en heilig' voorstelt.

Het gezag van de echtgenoot en de vader wordt versterkt. De vrouw wordt, juridisch gezien, kinderlijk behandeld. Haar rol is beperkt. Dat was al een tekortkoming van de Verklaring van 1789.

MARIE WALEWSKA

Napoleon had minnaressen en kinderen met twee van hen. In 1806 schonk een dienaar van zijn zuster Caroline, Éléonore Denuelle de la Plaigne, hem een zoon, graaf Léon. Marie Walewska was bijzonder voor hem, op haar was hij echt verliefd. Op 1 januari 1807 smeekte ze hem om Polen te redden. Marie bracht hem in vervoering. Op 4 mei 1810 kreeg ook zij een zoon van de keizer, Alexander Walewski. In 1816, terwijl Napoleon in Saint-Hélène verbleef, trouwde ze met een Corsicaan, de graaf van Ornano, een verre neef van de keizer. Ze trouwden in de Sint-Michiels en Sint-Goedelekathedraal in Brussel. Samen woonden ze in Luik waar hun zoon werd geboren. Tijdens haar zwangerschap leed Marie aan ernstig nierfalen. Ze wist dat haar lot bezegeld was en wilde terugkeren naar Parijs om te sterven. Ze stierf op 11 december 1817, op 31-jarige leeftijd.

ZELFS VOOR ZIJN MEEST BESCHEIDEN ONDERDANEN ...

Het Legioen van Eer werd op 19 mei 1802 door de Eerste Consul opgericht. Hij wilde een onderscheiding van het hoogste belang voor zijn soldaten en officieren. Napoleon wilde de onderscheiding ook toekennen aan verdienstelijke burgers. Het was zelfs de bedoeling dat de meest bescheiden onderdanen deze erkenning konden krijgen. Tijdens het bewind van Bonaparte hebben twee Luikenaars deze onderscheiding gekregen. Hubert Goffin, een inwoner van Ans, was de eerste arbeider met de onderscheiding van het Legioen van Eer. Samen met zijn 12-jarige zoon had deze man het leven gered van 70 arbeiders die vastzaten door een overstroming in de mijnen. De andere was André Grétry, de favoriete componist van koningin Marie-Antoinette en later die van Napoleon. Hij was de enige muzikant die was uitgenodigd voor de kroningsceremonie, met een plekje in de ereloge!

HIJ WILDE zijn verblijf in Luik vereeuwigen

Napoleon kwam tweemaal naar Luik: met Josephine, van 1 tot 3 augustus 1803 en met Marie-Louise, op 7 en 8 november 1811. Volgens de kronieken van 1803 zou er een gigantische menigte geweest zijn en knielden mensen op zijn pad. Napoleon was blij met zijn ontvangst. Hij vroeg een jonge, nog onbekende schilder, Ingres, om zijn verblijf te vereeuwigen. Zijn 'Eerste consul Bonaparte' was zijn eerste grote werk.

Reeds in die tijd specialiseerden vele Luikse ambachtslieden zich in bewapening. In 1803 gaf Bonaparte een Franse ingenieur de opdracht om een kanongietery te bouwen op de plaats van de voormalige

Saint-Léonard-priorij aan de oevers van de Maas. Na Waterloo werd ze gebruikt door het Russische leger en daarna door de Nederlanders. In 1947 werd de gieterij overgebracht naar Rocourt.

300.000 FRANSE FRANK VOOR DE MENSEN VAN AMERCŒUR

De schilder Ingres maakte een portret van de eerste consul in Luik, met ook hier de beroemde hand in het vest. Uitzonderlijk is het de linkerhand die Bonaparte in zijn vest steekt, want de rechterhand wijst naar een akte met de titel: "Heropbouw van de voorstad Amercœur".

Negen jaar eerder, in juli 1794, werden de Oostenrijkers uit Luik verdreven door de komst van de Franse troepen. Op hun terugtocht bombardeerden ze de stad vanaf de heuvels van Grivegnée, alvorens te vluchten naar Sprimont waar de laatste veldslag op Belgisch grondgebied plaatsvond tot ... 1815.

De wijk Amercœur had het meeste te lijden onder de Oostenrijkse bombardementen. Ze was letterlijk verwoest. In 1803, werd de eerste consul er naartoe gebracht. Aangedaan door de ellende van de bevolking, gaf hij de opdracht om 300.000 Franse frank te betalen aan de prefect van het departement Ourthe, aan wie hij de wederopbouw van de voorstad toevertrouwde.

SLAVERNIJ

De Franse Nationale Conventie schaft in 1794 de slavernij af. Het decreet is echter niet van kracht in de kolonies van de Indische Oceaan (Réunion en het huidige Mauritius) en Martinique, dat pas in 1802 opnieuw Frans grondgebied wordt. Die terugkeer, de koloniale lobby en de opstand in de Antillen leiden ertoe dat Napoleon op 20 mei 1802 de slavernij opnieuw invoert. Hij wil de economie terug aanzwengelen (bijna één Fransman op tien leeft van de koloniale handel) door slaafse werkkrachten uit te buiten. Ter plaatse gaat de maatregel gepaard met gewelddadige onderdrukkingen. Een donkere bladzijde uit de geschiedenis van het keizerrijk.